

Čo urobiť s Budmerickým kaštieľom?

Publikované 31/07/2011 Blog 1 Comment

Značky: Budmerický kaštieľ, dom spisovateľov, kultúra, Literárny fond, slovenská literatúra, Slovensko

Budmerický kaštieľ som navštívil raz na niekoľko hodín na konferencii. Neprespal som tam ani jednu noc, nehovoriac o pobyte.

Doteraz sa mi v nočných morách zjavujú zobraené spisy **Vojtecha Mihálik**a, ktoré v tamojšej knižnici zaberali pol steny a za ktoré vtedy člen ÚV KSS, predseda Zväzu spisovateľov a hlavný socialistický realista zbral honorár, o akom mohli jeho ideologickí nepriatelia v USA iba buržoázne snívať. Na Slovensku má bohatú tradíciu, že len čo literát získa najvyššiu funkciu, zistí, že je aj najlepším literátom a mal by najviac vychádzať, cestovať a zarábať.

System, ktorý v Budmericiach fungoval, som bojkotoval napriek tomu, že som (teraz už bývalému) správcovi, **Literárnemu fondu**, za trinásť rokov publikačnej činnosti zaplatil tisíce eur. Dve percentá mu odvádzam zo všetkých svojich kníh, článkov, reklám aj z väčšiny vystúpení.

Dúfam, že sa peniaze využili na napísanie aspoň jedného románu či zbierky poviedok, a nepretiekli dolu hrdlami vo forme teplej borovičky a kyslého bieleho vína.

Pred dvoma rokmi strávil v Budmericiach mesiac mladý rakúsky spisovateľ **Constantin Göttfert**, ktorý mi šokovaný rozprával, že postaršie slovenské osadenstvo od desiatej ráno pilo prvú ligu a s pobavením komentovalo jeho zámer pracovať na novom rukopise.

Na niektoré absurdnosti fungovania sa zd'aleka nechytá ani Kafkov **Zámok**. Bežne sa stávalo, že o jedného hosťujúceho spisovateľa sa staralo aj 18 (slovom **osemnásť**) zamestnancov na plný úväzok: kolektív kuchárov, traja vrátnici na tri zmeny, záhradníci, upratovačky, elektrikár, správca – dnes sú všetci osemnásť nezamestnatní a určite sa tešia na ďalšie parlamentné voľby...

No tvrdiť, ako kolega Rado Ondřejček, že do Budmeríc chodili iba "vyžirky", mi príde neúčtivé k desiatkam osobností, ktoré tam tvrdo pracovali, napríklad prekladateľky a prekladatelia, vďaka ktorým máme v slovenčine prakticky celý kánon svetovej literatúry. Nevieť si predstaviť taký kapitalizmus, v ktorom by sa napríklad anglická romantická lyrika alebo škandinávské eposy mohli prekladať bez podpory, či už štátnej alebo súkromnej. Skôr sa obávam, že vstupujeme do éry, keď takéto knihy jednoducho nebudú vychádzať a vonkoncom sa z toho neteším. (Inak aj spomínaný Mihálik tam urobil mnoho výborných prekladov hlavne antickej lyriky a drámy, čo je príznačný obraz schizofrénie slovenskej literatúry.)

Hoci doterajšie fungovanie budmerickej „národnokultúrnej“ inštitúcie vnímam veľmi kriticky, som jednoznačne za to, aby kaštieľ zostal k dispozícii spisovateľkám a spisovateľom. Podmienky udeľovania **štipendií na tvorivé pobyty** treba zdemokratizovať a sprehľadniť. Namiesto kamarátsaftov musia rozhodovať literárne projekty posúdené nezávislou odbornou komisiou a opodstatnenosť žiadosti.

Dôraz by sa mal klásť na podporu najmladšej autorskej generácie. Vo väčšine európskych krajín je horná veková hranica **35 alebo 40 rokov**, čím sa zamedzuje doživotnému zneužívaniu od autorov, ktorí sústavne píšú už len prihlášky, nie poviedky.

Vo svete fungujú podobné ustanovizne na rôznych princípoch už desaťročia s podporou štátu aj nezávisle od neho. Veľa sa dá učiť od európskej siete literárnych domov **HALMA**, ktorá má partnerov skoro vo všetkých krajinách na kontinente, ale na Slovensku, samozrejme, nie...

Mnohí navrhujú okamžitú privatizáciu Budmeríc. Lenže presne to sa urobilo s výtvarníckym kaštieľom v **Moravoch nad Váhom**, ktorý odvtedy v rukách zahraničných majiteľov chátra tak, že jeho socialistické spravovanie vyznieva ako vzor ochrany renesančno-barokových pamiatok a anglických parkov.

Do Rokfortu sa iste dostanete ľahšie ako do Budmerického kaštieľa. Priestor by si po reformách zaslúžil sprístupnenie pre verejnosť a malokarpatský región. Podobne mimo mestských centier pôsobia napríklad **Dom Gerharda Hauptmanna** v poľskej Jelenej Góre či „künstlerdorf“ v nemeckom **Schöppingene**.

Veľkým problémom súčasnej **slovenskej literatúry** je odchod talentov do iných povolání, ktoré sa však nestanú prechodnou zastávkou, ale konečnou stanicou. Niet divu.

Slovensko dnes svojej literatúre nepraje. Oproti susedným krajinám sú u nás podmienky na vznik pôvodnej tvorby horšie. No písanie si podporu zaslúži. Dve percentá sa platia z honorárov naďalej, takže daňový poplatník, naladený k umeniu priateľsky, sa strát obávať nemusí. U nás naozaj nehrozí, že by si štát uvedomil, akú úlohu hrajú v moderných ekonomikách kultúra a kreatívny priemysel.

*Prečítajte si aj rozhovor o kultúre, peniazoch a moci alebo **Pohoda je biznis. A to je dobre.***

Share this:

Facebook

Email

Twitter

Print